

UUSIKAARLEPYÄ mlk., FORSBY ja KYRKÖBY, MELLANBACKA

Rautakautisen röykkiön
kaivaus 1980

Pekka Honkanen

KJR

S i s ä l l y s

1. ARKISTOTIETOJA	2
2. JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS	3
3. KAIVAUSTUTKIMUKSET	3
NEGATIIVILUETTELO	6
DIAPOSITIIVILUETTELO	8
KARTTALUETTELO	9
KARTAT 1 - 7	10 - 16
VALOKUVAT 1 - 15	17 - 20

1 ARKISTOTIETOJA

KjR 893 01 0103

Arkeologisen kohteen nimi: Mellanbacka

Kunta: Uusikaarlepyy mlk.

Kylä: Forsby ja Kyrkoby

Tila: Isakas hemman, TVH:n lunastama alue

Peruskartta n:o 1343 10 + 2321 01 Nykarleby (1972)

Kaivausalueen koordinaatit: x = 7045 93

y = 426 67

z = n. 16,0

Kiintopisteen korkeus merenpinnasta 18,12

Kiintopisteen vaaitusluku 017

TVL:n mittauspisteen n:o 1173 koordinaatit x = 7045 90

y = 426 68

z = 16,35

Alueelta ei saatu löytöjä

Kertomukseen liittyvät negatiivit: n:o 52334 - 52349

Kertomukseen liittyvät diapositiivit: n:o 4592 - 4603

2 JOHDANTO JA TOPOGRAFINEN KUVAUS

TVL:n suunnitelmissa on uuden tielinjan rakentaminen Juuttaalta Uuteenkaarlepyyhyn. Tien n:o 7276 suunnitellun uuden linjauksen alle oli jäämässä hautaröykkiö Uudenkaarlepyyn Forsbyn ja Kyrkobyn Mellanbacka -nimisellä mäellä. Tämän johdosta sai allekirjoittanut tehtäväkseen suorittaa röykkiön kaivauksen. Kaivaus suoritettiin 12.8.- 25.8. välisenä aikana fil. yo. Jyri Saukkosen toimiessa piirtäjänä. Kustannuksista vastasi TVL:n Vaasan piiri, joka myös huolehti työntekijöiden (4 henk.) hankkimisesta.

Mellanbacka on etupäässä kuusimetsää kasvava, peltojen ympäröimä, mäki Uudenkaarlepyynjoen (Lapuanjoen) länsipuolella, 1,6 km Uudenkaarlepyyn kirkosta etelään. Mäen laki on korkeimmalta kohdaltaan vajaat 20 metriä merenpinnan yläpuolella. Röykkiö sijaitsi mäen pohjoisosassa, pienen suon itäpuolella, 15 m:n korkeuskäyrän tuntumassa. Röykkiön eteläpuolella oli kivikkoa. Maasto vietti paikalla melko jyrkästi pohjoiseen ja itään eli röykkiön vieressä olevalle suolle, joka oli röykkiöstä vain vajaan 15 m:n päässä. -Kartat 1-5, valok. 1-2 ja diat 4592-94.

3 KAIVAUSTUTKIMUKSET

Kaivauksia varten laadittiin alueelle suorakulmainen koordinaatisto, jonka x-akselin kompassisuunta oli pohjoiseen. Kaivausruudun tunnuksina käytettiin ruudun lounaiskulman koordinaatteja. Kaivausalueen kiintopiste merkittiin suurehkoon kiveen kaivausalueen eteläpuolelle. Kiintopisteen absoluuttinen korkeus 18,12 ymp. saatiin vaahtemalla TVL:n mittauspisteestä n:o 1173, jonka korkeus on 16,35 ymp. Mittauspisteen n:o 1173 koordinaatit ovat x7045 90 y426 68. -Kartat 2-3.

Röykkiö oli pyöreähkö, paikoin vain kymmenkunta senttimetriä ympäristöstään kohoava. Röykkiön halkaisija oli noin 5 metriä. Maanpinta

vietti melko jyrkästi heti röykkiön pohjois- ja itäpuolella.
-Kartta 5.

Ensin poistettiin röykkiön päälle ja sen välittömään ympäristöön kasvaneet puut ja turve. Turve poistettiin kaikkiaan 130 m^2 :n alalta. Turpeen alta paljastui koko kaivausalueen kattava kiveys. Röykkiö sijaitsi pisteiden x100 - 108 y398 - 405 välisellä alueella ja siitä erottui selvimmin pohjoisosan suuret reunakivet. Röykkiön pintakivien välissä oli ruskeaa hiekkaa ja humusta. Pintakivet olivat yleensä pieniä, ympäröimitaltaan 10 - 15 cm:ä. Röykkiön keskustassa, ruuduissa 104/400 ja 104/402, oli muutama suurempi kivi, jotka näyttivät jakavan keskiosaa erillisiin "tarhoihin".
-Kartta 6, valok. 3 - 10 ja diat 4595 - 4598.

Toista kerrosta kaivettaessa jätettiin suurimmat kivet paikoilleen ja poistettiin vain nyrkinkokoisista kivistä ja ruskeasta hiekasta muodostunut kerros. Ruskean hiekan sekainen toinen kivikerros rajoittui pisteiden x103 - 107 y398 - 405 väliselle alueelle eli röykkiön keskiosaan ja pohjoisreunalle. Sen sijaan kaivausalueen muista osista kiveys hävisi tässä tasossa kokonaan ja esiin tuli vaalea pohjahiekka sekä paikoin peruskallion pinta. -Kartta 7, valok. 11 - 13 ja dia 4599.

Röykkiön keskiosassa oli nyrkinkokoisia ja sitä pienempiä kiviä, joiden välissä oli ruskeaa hiekkaa, kaikkiaan kolme kerrosta. Kivikerrosten jälkeen paljastui 5 - 10 cm:ä paksu ruskean hiekan kerros, joka poistettiin peruskallion pintaan asti. Röykkiön ympäristön vaaleaa hiekkaa kaivettiin noin 20 cm:n syvyydelle, jotta voitiin varmistua siitä, että maa todella oli raakaa pohjamaata. Ainoastaan röykkiön pohjoisosan reunakehäkiveys oli kaivausten yhteydessä selvästi havaittavissa. Röykkiön muissa osissa reunakivet olivat yleensä pienempiä eivätkä ne muodostaneet selväpiirteistä kehää. -Valok. 11 ja diat 4600 - 4602.

Röykkiöstä noin 6 m länteen, suon vieressä, oli noin 50 cm korkea ja 3 m pitkä kivivalli, jota länsiosassa tuki lahonnut kanto.

Paikallisten asukkaiden kertoman mukaan valli oli tehty joskus 1920 - 1930-luvuilla lasten leikkiessä paikalla. On ilmeistä, että vallin kivet on aikanaan otettu rökkiöstä, koska eräästä rökkiöön kuuluneesta haljenneesta kivistä löytyi toinen puoli vallista. Alunperin rökkiö on ilmeisesti ollut hivenen korkeampi. On myös mahdollista, että rökkiön keskiosissa olleet suuret kivet (ruuduissa 104/400 ja 104/402) eivät enää olleet alkuperäisillä paikoillaan. -Valok. 15 ja dia 4603.

Jotta saataisiin selvyys liittykö rökkiön ympäristön kivikerros jotenkin varsinaiseen rökkiöön, avattiin ympäristöön kaksi koeruutua 100/418 ja 90/403. Koeruuduissa oli kiveystä ensimmäisessä tasossa, jonka jälkeen alkoi raaka pohjamaa. Koeruutujen kerroksellisuus oli samanlaista kuin rökkiön ympäristössä, joten em. kiveys oli luontaista.

Kaivauspinta-ala oli 134 m^2 . Korkeutensa puolesta (16,8 m mpy.) rökkiö kuuluu rannansiirtymiskronologian mukaan nuoremmalle roomalaiselle rautakaudelle. Aikaisin mahdollinen ajoitus rökkiölle on noin vuosi 200 j.Kr., mutta se voi olla myös nuorempi. Nykyinen maankohoaminen alueella on 8 - 9 mm vuodessa. Kaivausalueelta ei saatu löytöjä.

Helsingissä 14.10.1980

HuK Pekka Honkanen

Uusikaarlepyy mlk., Forsby ja Kyrkoby, Mellanbacka

Negatiiviluettelo:

- F. 52334 - Yleiskuva kaivausalueesta pohjoisesta. Etualalla
335 suo ja suunnitteilla olevan tielinjan keskipaalu.
- F. 52336 Yleiskuva kaivausalueesta lännestä. Röykkiö si-
jaitsee kuvan keskiosassa kumpareen päällä.
- F. 52337 Röykkiön pintakiveystä, ruudut x104 - 106 y400 - 404.
Narujen leikkauspisteen koordinaatit x104 y400.
Kuvattu ylhäältä idästä.
- F. 52338 Röykkiön pintakiveystä, ruudut x102 - 104 y400 - 404.
Narujen etäisyys 2 metriä. Kuvassa näkyvä narujen
leikkauspisteen koordinaatit x102 y400. Kuvattu
ylhäältä idästä.
- F. 52339 Röykkiön pintakiveystä, ruudut x100 - 104 y397 - 402.
Narujen etäisyys 2 m. Kuvassa oikealla oleva naru-
jen leikkauspisteen koordinaatit x104 y400.
Kuvattu ylhäältä idästä.
- F. 52340 Röykkiön pohjoisosan pintakiveystä. Ruudut x106 -
108 y400 - 404. Kuvattu ylhäältä idästä.
- F. 52341 Röykkiön pohjoisreunaa, pintakiveystä koillisesta.
- F. 52342 Röykkiön pintakiveystä, ruudut x100 - 104 y398 - 400.
Lähempänä oleva narujen leikkauspisteen koordinaa-
tit x104 y400. Kuvattu pohjoiskoillisesta.
- F. 52343 Pintakiveystä ruudussa x102 y 400. Kuvattu lännes-
tä.
- F. 52344 Pintakiveystä ruuduissa x104 - 106 y400. Kuvattu
kaakosta.
- F. 52345 Toista kivikerrosta kaivetaan esiin.
- F. 52346 Röykkiön toinen kivikerros, ruudut x102 - 106 y398 -
402. Narujen leikkauspisteen koordinaatit x104
y400. Kuvattu ylhäältä idästä.

- F. 52347 Toista kivikerrosta ruudussa x104 y402. Kuvattu koillisesta.
- F. 52348 Röykkiön pohjakerros, ruudut x102 - 104 y398 - 404. Narujen leikkauspisteen koordinaatit x104 y400. Kuvattu ylhäältä idästä.
- F. 52349 Kivivalli röykkiöstä länteen. Kuvattu lännestä.

Diapositiiviluettelo:

- 4592 Yleiskuva kaivausalueesta lännestä. Röykkiö kuvan keskiosassa.
- 4593 Yleiskuva kaivausalueesta idästä. Taustalla suo.
- 4594 Yleiskuva pohjoisesta. Röykkiö kohouman korkeimmalla kohdalla.
- 4595 Työkuva. Turvetta poistetaan. Kuvattu lännestä.
- 4596 Röykkiön pintakiveystä, ruudut x102 - 104 y400 - 402. Narujen leikkauskohta x104 y400. Kuvattu etelästä.
- 4597 Röykkiön pohjoisreunan pintakiveystä. Ruudut x104 - 106 y398 - 404. Kuvattu ylhäältä idästä.
- 4598 Röykkiön pohjoisreunan pintakiveystä. Kuvattu koillisesta.
- 4599 Röykkiön II kivikerros. Kuvattu ylhäältä idästä.
- 4600 Työkuva. Kivikerrosta III kaivetaan esiin.
- 4601 Röykkiön kivikerros III. Peruskallion pintaa näkyvis- sä. Kuvattu ylhäältä idästä.
- 4602 Röykkiön pohjoisreunaa, kivikerros III. Kuvattu ylhäältä idästä.
- 4603 Kivivalli röykkiöstä länteen. Kuvattu lännestä.

KARTTALUETTELO

Kartta 1	ote peruskartasta 1:20 000	10
Kartta 2	yleiskartta 1:2000	11
Kartta 3	yleiskartta 1:500	12
Kartta 4	pintavaaituskartta (pienennös)	13
Kartta 5	korkeuskäyräkartta (pienennös)	14
Kartta 6	tasokartta 1:50	15
Kartta 7	tasokartta 1:50	16

UUSIKAARLEPY YMLK., FORSBY, MELLANBACKA

P. Honkanen 1980

Mittakaava 1:20 000

● Kaiyväusalue.

426

427

428

UUSIKAARLEPY Y MLK. FORSBY MELLANBACKA

P. HONKANEN 1980

YLEISKARTTA

MITTAKAAVA 1:2000

PIIRT. P. HONKANEN

KARTTAMERKIT

KARTTA 2 s 11

o mp 1173 TVH:n mittauspiste

o 14 uuden tielinjan keskipisteitä

⊕ rökkiö

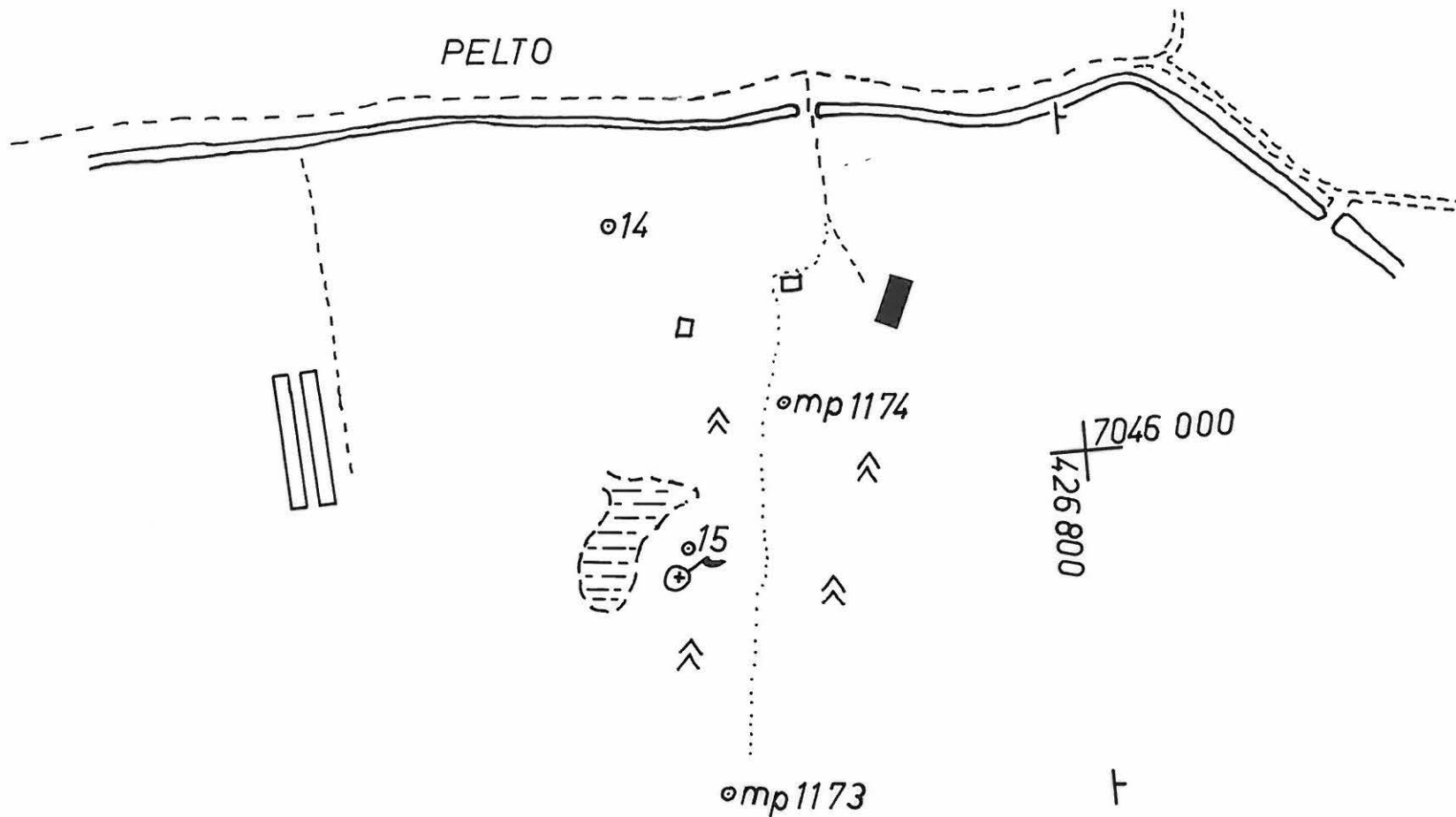
o oja

≡ suo

⋯ polku

- - - tie

^ havupuumetsä

426 400

7046 000
426 800

UUSIKAARLEPY Y MLK., FORSBY, MELLANBACKA

P. HONKANEN 1980

YLEISKARTTA

MITTAKAAVA 1:500

KIINTOPISTE 017

PIIRT. J. SAUKKONEN

KARTTAMERKIT

└─ kaivausalue

○ röykkiö

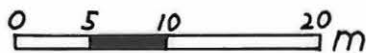
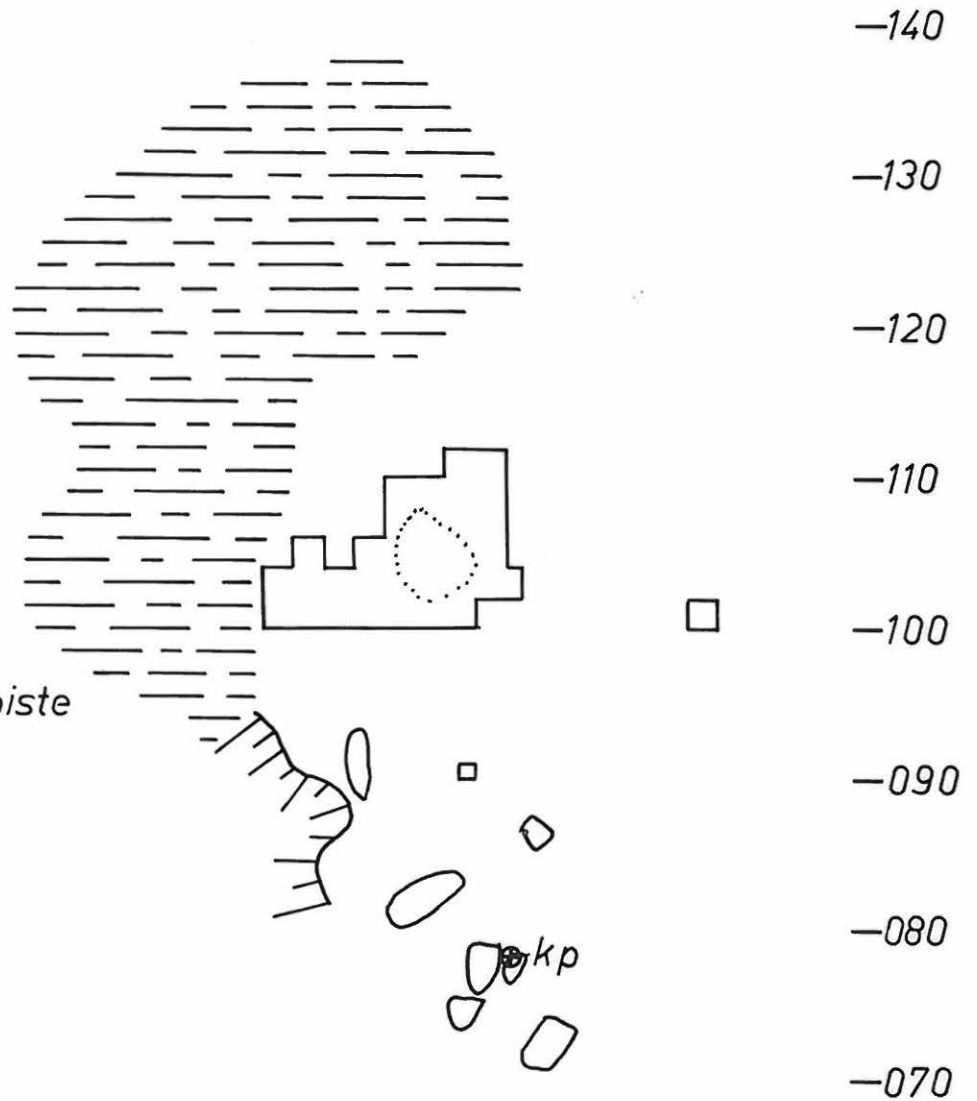
— suo

└─ törmä

○ suuria kiviä

kp kiintopiste

mp 1173 TVH:n mittauspiste

360 370 380 390 400 410 420 430

○ mp 1173

-040

-060

-080

-090

-100

-110

-120

-130

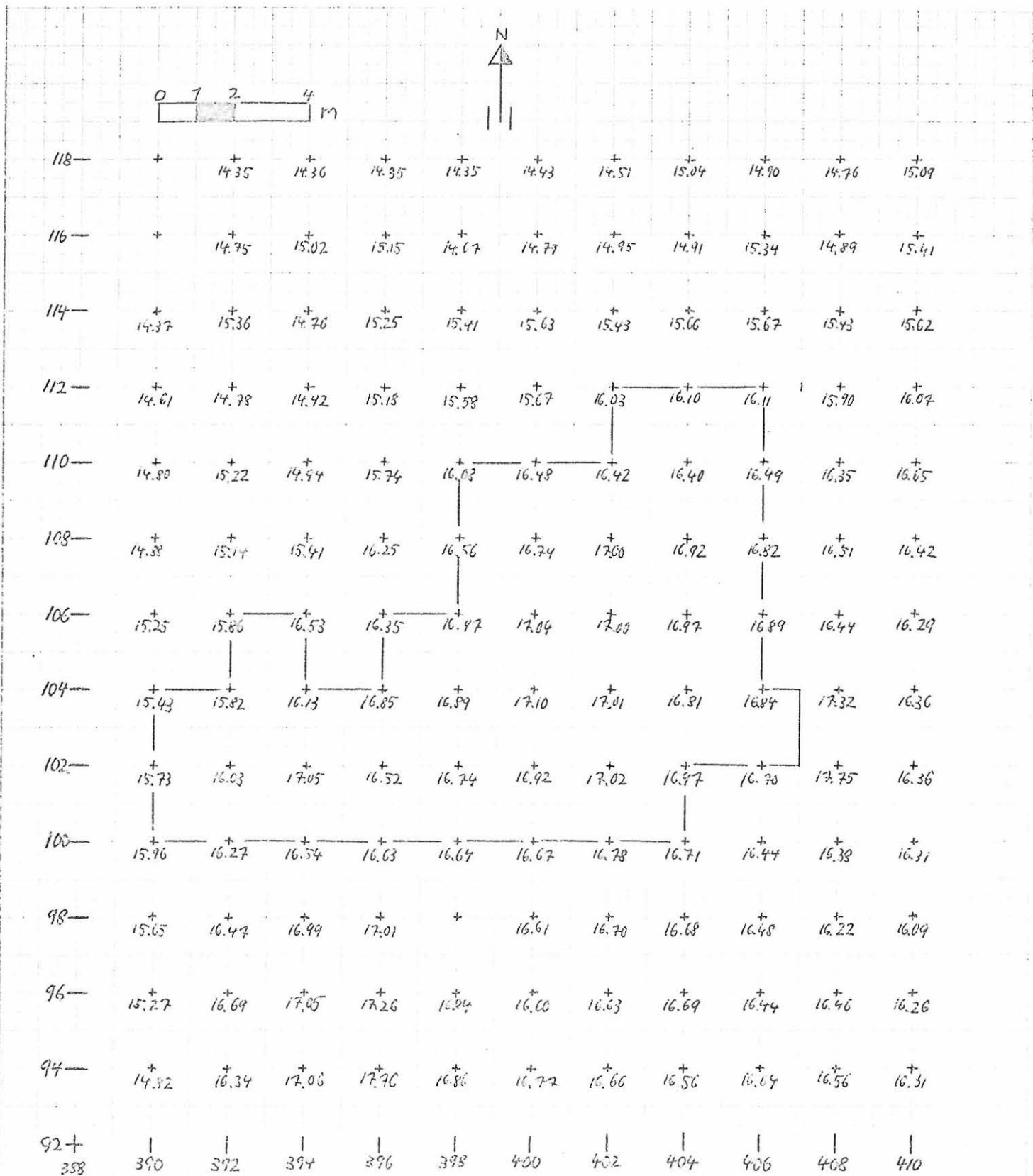
-140

P. Honkanen 1980

Kiintopiste (vl. 017) = 18.12 ymp.

Pintavaahtuskartta, korkeudet ilmoitettu absoluuttisina arvoina merenpinnan yläpuolella

Piirt. P. Honkanen

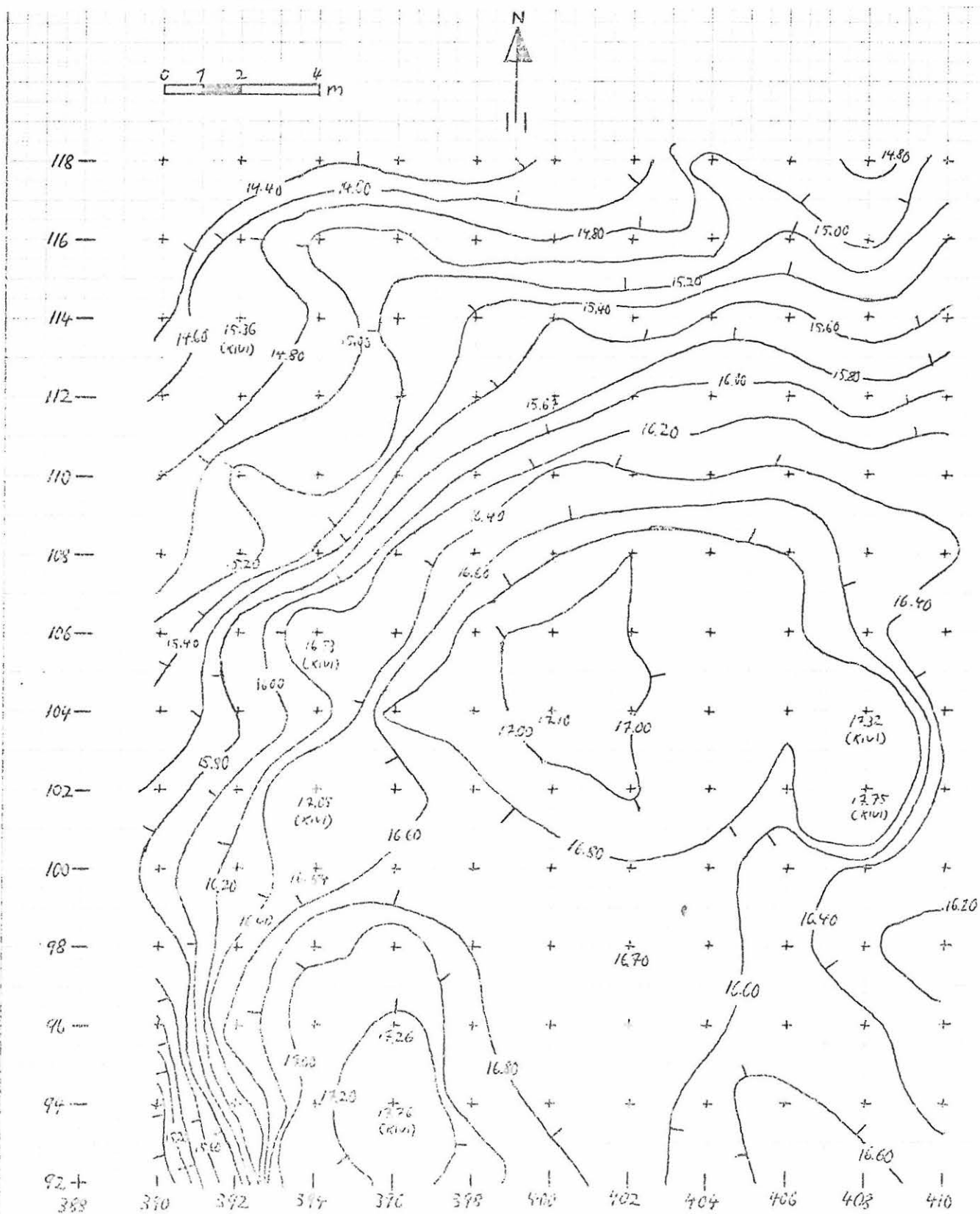

P. Honkanen 1930

Kiintopiste (vl. 017) = 18.12 ymp.

Korkeuskäyräkartta, käyrien väli 20 cm, korkeudet ilmoitettu absoluuttisina arvoina merenpinnan yläpuolella

Piirt. P. Honkanen

UUSIKAARLEPY Y MLK. FORSBY MELLANBACKA

P HONKANEN 1980

KARTTA 6 s.15

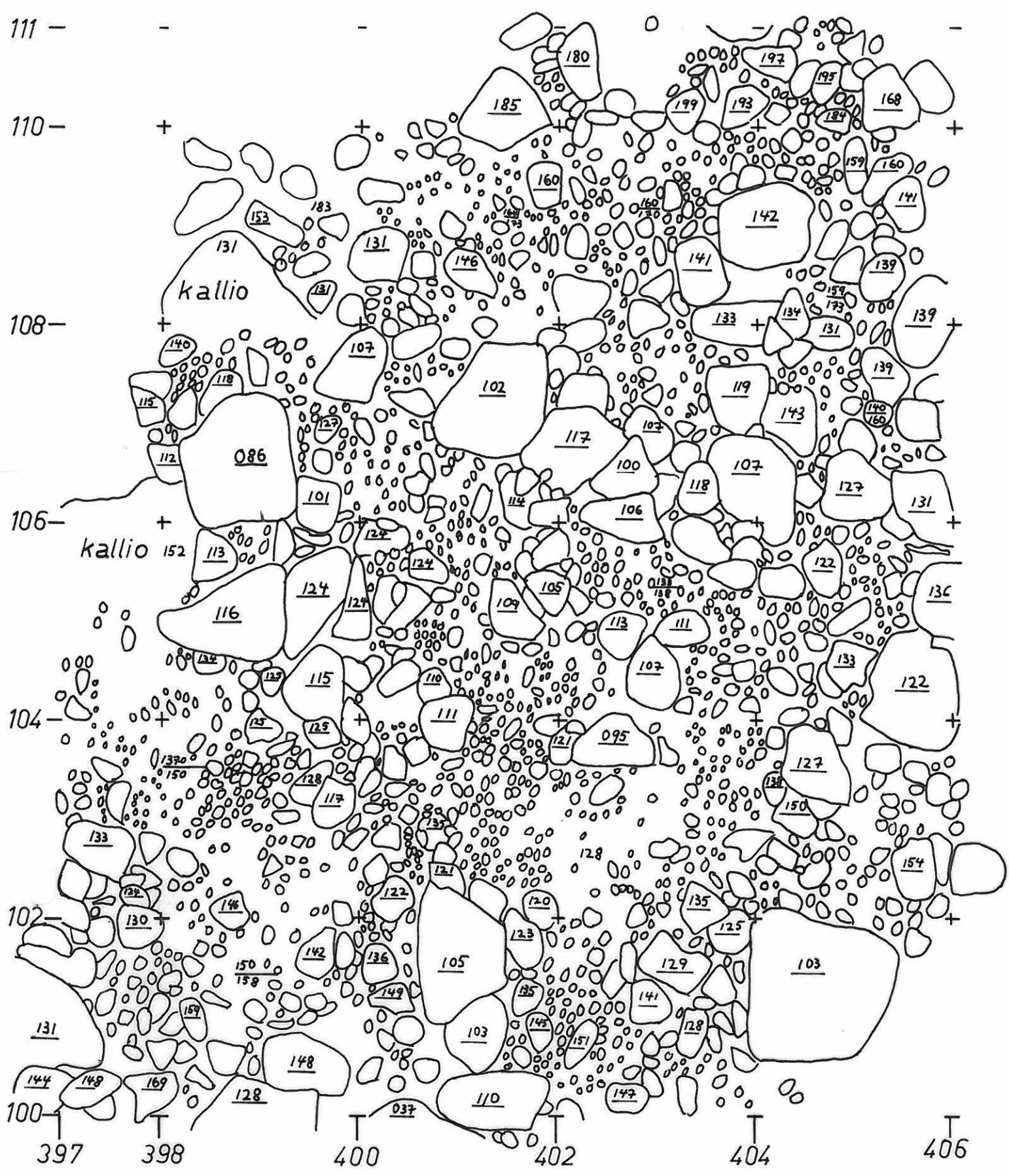
PINTAKIVEYS

mk 1:50

kp.pl. 017

piirt. J. SAUKKONEN

0 50 100 200 cm

UUSIKAARLEPYÄ MLK., FORSBY, MELLANBACKA

P. HONKANEN 1980

KARTTA 7 s.16

II KIVIKERROS

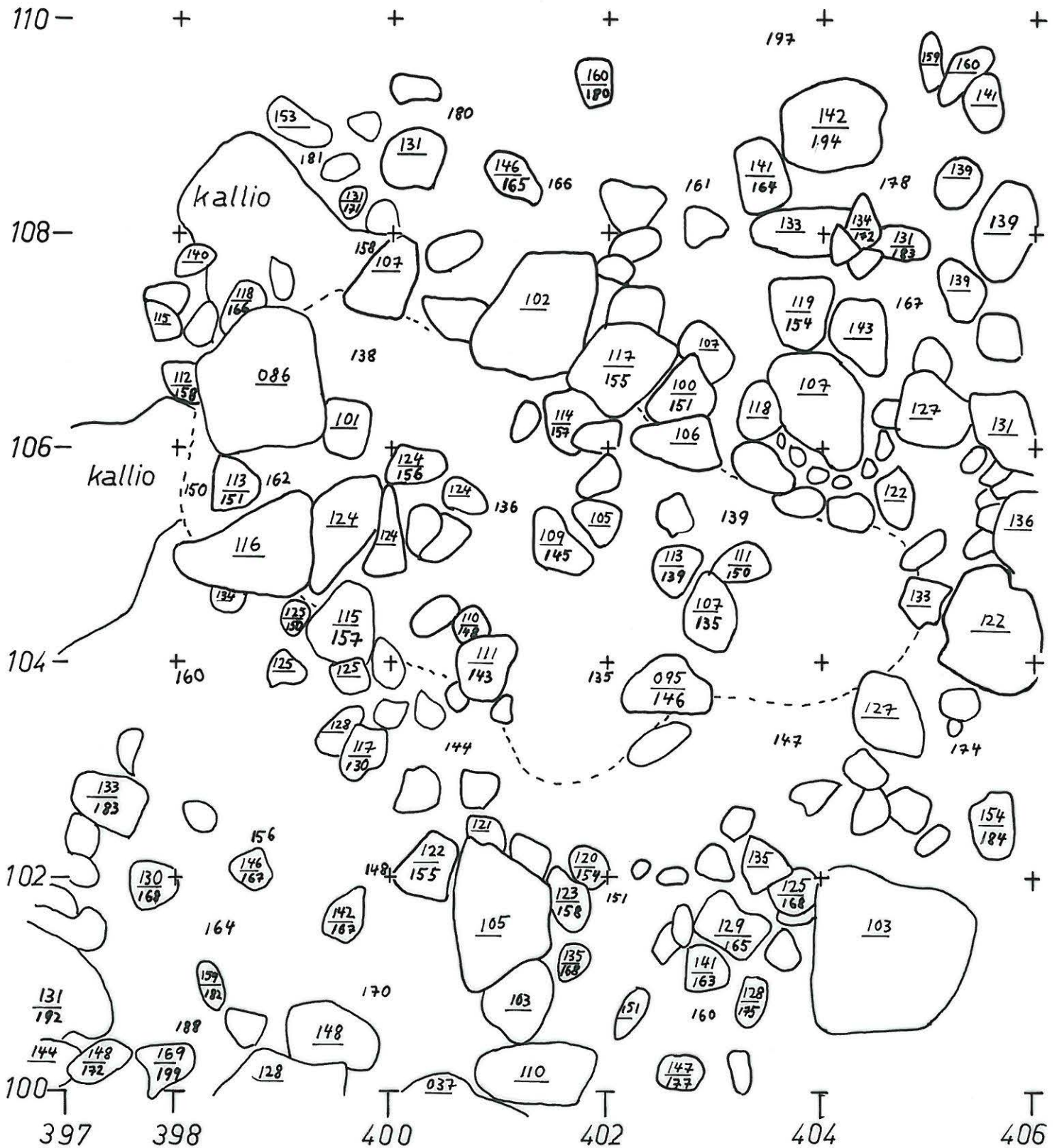
----- rajatulla alueella pieniä kiviä

mk 1:50

kp. pl. 017

piirt. J. SAUKKONEN

0 50 100 200 cm

UUSIKAARLEPYY MLK., FORSBY, MELLANBACKA

F. 52334 - 335

1. Yleiskuva kaivausalueesta pohjoisesta. Etualalla suo ja suunnitteilla olevan tielinjan keskipaalu.

F. 52336

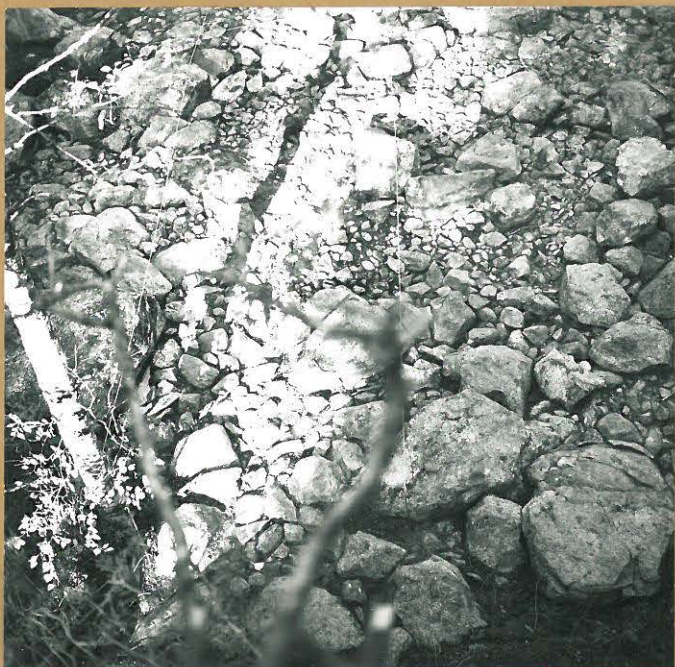
2. Yleiskuva kaivausalueesta lännestä. Röykkiö sijaitsee kuvan keskiosassa kumpareen päällä.

F. 52337

Röykkiön pintakiveystä, ruudut x104 - 106 y400 - 404. Narujen leikkauspisteen koord. x104 y400. Kuvattu ylhäältä idästä.

UUSIKAARLEPY Y MTK., FORSBY, MELLANBACKA

F. 52338

4. Røykkiön pintakiveystä, ruudut x102-104 y400-404. Narujen etäisyys 2 m. Kuvassa näkyvä narujen leikkauspisteen koord. x102 y400. Kuvattu ylhäältä idästä.

F. 52339

5. Røykkiön pintakiveystä, ruudut x100-104 y397-402. Narujen etäisyys 2m. Kuvassa oikealla oleva narujen leikkauspisteen koord. x104 y400. Kuvattu ylhäältä idästä.

F. 52340

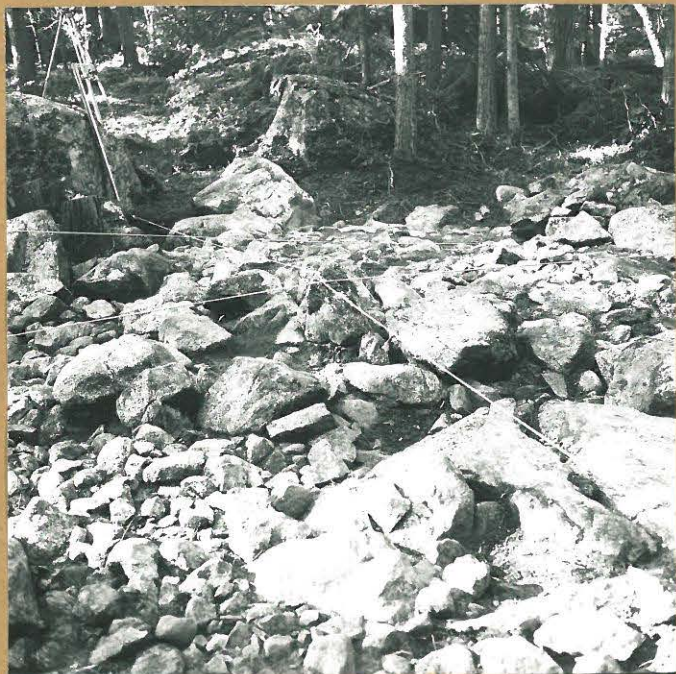
6. Røykkiön pohjoisosan pintakiveystä. Ruudut x106-108 y400-404. Kuvattu ylhäältä idästä.

F. 52341

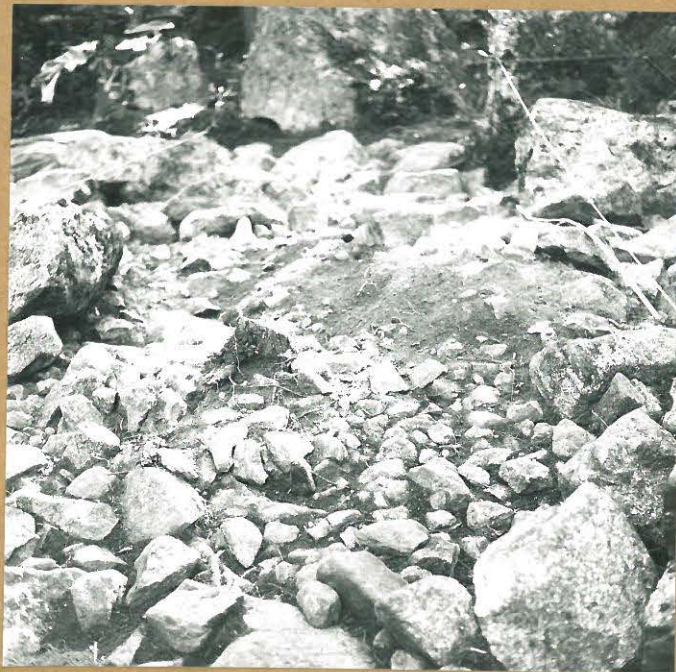
7. Røykkiön pohjoisreunaa, pintakiveystä. Kuvattu koillisesta.

UUSIKAARLEPY Y MLK., FORSBY, MELLANBACKA

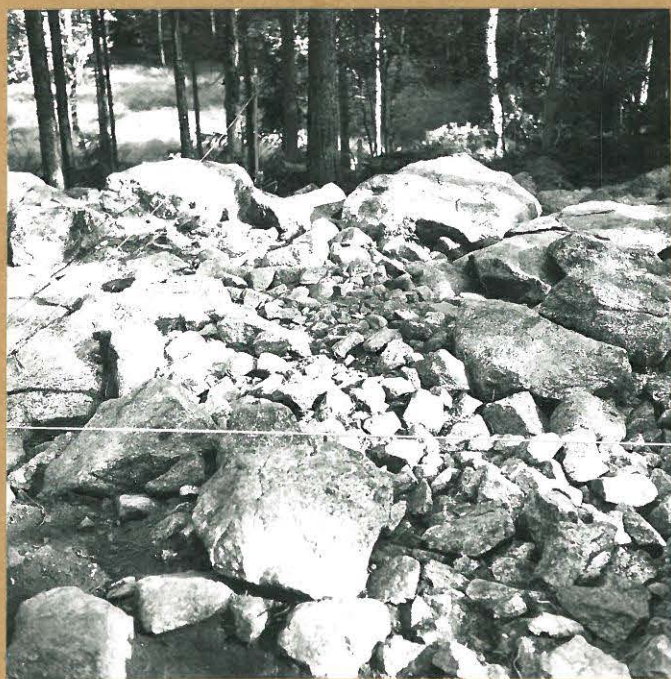
F. 52342

8. Rökkiön pintakiveystä, ruudut x100-104 y398-400. Lähempänä oleva narujen leikkauspisteen koord. x104 y400. Kuvattu pohjoiskoillisesta.

F. 52343

9. Pintakiveystä ruudussa x102 y400. Kuvattu lännestä.

F. 52344

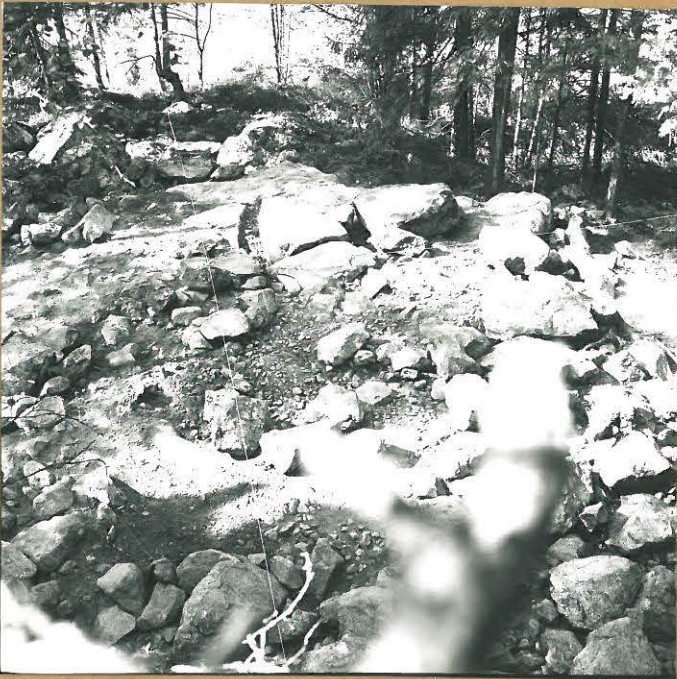
10. Pintakiveystä ruuduissa x104-106 y400. Kuvattu kaakosta.

F. 52345

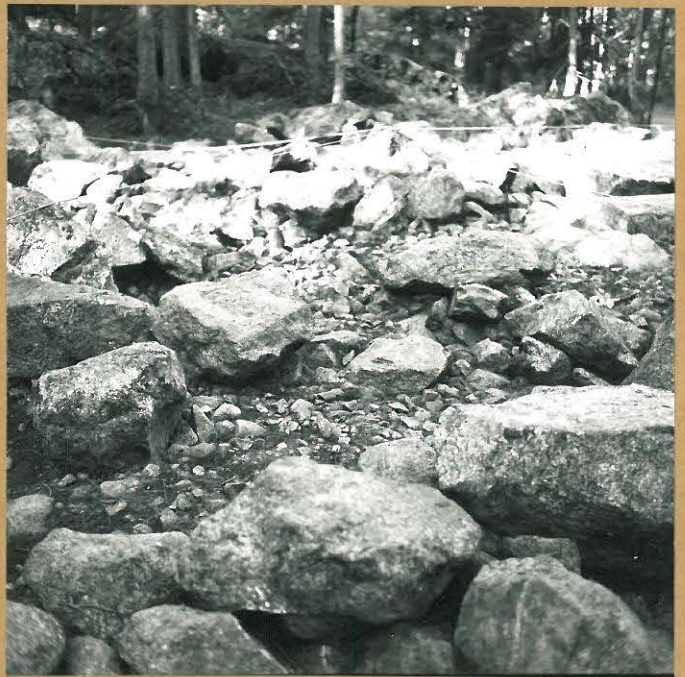
11. Toista kivikerrosta kaivetaan esiin

UUSIKAARLEPYÖ MIK., FORSBY, MELLANBACKA

F. 52346

12. Röykkiön toinen kivikerros, ruudut x102-106 y398-402. Narujen leikkauspisteen koord. x104 y400. Kuvattu ylhäältä idästä.

F. 52347

13. Toista kivikerrosta ruudussa x104 y402. Kuvattu koillisesta.

F. 52348

14. Röykkiön pohjakerros, ruudut x102-104 y398-404. Narujen leikkauspisteen koord. x104 y400. Kuvattu ylhäältä idästä.

F. 52349

15. Kivivalli röykkiöstä länteen. Kuvattu lännestä.